



**Ibroximova Barnoxon**

*Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti 1-kurs talabasi*

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada xalqaro siyosatdagi o'zgarishlarni boshqarishning zamonaviy shakli bo'lgan raqamli diplomatiyaning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilinadi. Raqamli diplomatiya tashqi siyosat maqsadlariga erishish va diplomatik faoliyatni yuritishda Veb, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va ijtimoiy media vositalaridan foydalanish sifatida talqin etiladi. Tadqiqot davomida raqamli vositalarning diplomatik amaliyotdagi, xususan, ma'lumotlarni boshqarish, jamoat diplomatiyasi, strategik rejalashtirish, xalqaro muzokaralar va inqirozlarni boshqarishdagi o'rni va ahamiyati yoritib beriladi.

Maqolada diplomatiyaning rivojlanish bosqichlari — mazmuni passiv iste'mol qilishga asoslangan "Diplomatiya 1.0" dan, ijtimoiy tarmoqlar orqali interaktiv muloqotni ko'zda tutuvchi "Diplomatiya 2.0" ga o'tish jarayoni batafsil ko'rib chiqiladi. Shuningdek, raqamli diplomatiyaning xalqaro munosabatlardagi imkoniyatlari va u keltirib chiqaradigan muammolar — oshkorlik va maxfiylik o'rtasidagi ziddiyat, milliy xavfsizlikka tahdidlar hamda tezkor javob qaytarish zarurati tahlil qilinadi. Tadqiqotning yakuniy xulosasiga ko'ra, raqamli diplomatiya shunchaki vaqtinchalik tendensiya emas, balki xalqaro tizimda diplomatik institutlarning moslashuvchanligini ta'minlovchi va xalqaro munosabatlar muhitini tubdan o'zgartiruvchi hodisadir.

**Tayanch so'zlar:** raqamli diplomatiya, o'zgarishlarni boshqarish, Diplomatiya 2.0, jamoat diplomatiyasi, sun'iy intellekt, virtual elchixonalar, kiberxavfsizlik, dezinformatsiya.

## **Kirish**

XXI asrda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va global bog'liqlikning misli ko'rilmagan darajada o'sishi xalqaro munosabatlar va davlat boshqaruvi muhitini tubdan o'zgartirdi. Ushbu transformatsiyaning markazida raqamli diplomatiya (Digital Diplomacy yoki Digiplomacy) tushunchasi turibdi, u tashqi siyosat maqsadlariga erishish va diplomatik vazifalarni bajarishda Internet, AKT va ijtimoiy media vositalaridan foydalanishni anglatadi. Ko'pgina tadqiqotchilar tashqi ishlar vazirliklarida raqamli tashabbuslarning keng tarqalishini diplomatik amaliyotdagi haqiqiy "inqilob" deb baholamoqdalar.

Raqamli diplomatiyaning dolzarbligi shundaki, u diplomatlarning ma'lumotlarni boshqarish, jamoat diplomatiyasi, strategik rejalashtirish, xalqaro muzokaralar va hattoki inqirozlarni boshqarish usullarini tubdan yangiladi. Bugungi kunda davlatlar va xalqaro tashkilotlar ijtimoiy mediani xalqaro aloqalarni yuritishda "o'yin qoidalarini o'zgartiruvchi" salohiyatga ega omil sifatida tan olmoqda. Bu jarayon diplomatiyani





## MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

shunchaki mazmuni passiv taqdim etishga asoslangan "1.0" bosqichidan, interaktiv muloqot va foydalanuvchilar tomonidan yaratilgan kontent almashinuvini ko'zda tutuvchi "Diplomatiya 2.0" (Twiplomacy, Facebook diplomatiyasi) bosqichiga olib chiqdi.

Hozirgi vaqtda raqamli diplomatiya kanallari keng va xilma-xil auditoriyani, jumladan, oddiy fuqarolar, faol yoshlar, jurnalistlar va siyosatchilarni o'ziga jalb qilmoqda. Bu an'anaviy diplomatiyadagi bir tomonlama muloqot o'rniga ikki tomonlama yoki "dialogik" muloqot o'rnatish, shuningdek, jismoniy elchixonalar mavjud bo'lmagan hududlarda "virtual elchixonalar" orqali diplomatik ishtirokni ta'minlash imkonini beradi. Biroq, ushbu raqamli transformatsiya o'zi bilan birga dezinformatsiya xavfi, kiber-tahdidlar va an'anaviy diplomatiyadagi maxfiylik madaniyati hamda raqamli dunyodagi oshkoralik o'rtasidagi ziddiyat kabi jiddiy muammolarni ham olib keldi. Shunday qilib, raqamli diplomatiya shunchaki yangi texnik vosita emas, balki xalqaro tizimdagi "o'zgarishlarni boshqarish" (change management)ning murakkab va dinamik shakli sifatida namoyon bo'lmoqda

### Asosiy qism

#### 1. Raqamli diplomatiyaning nazariy asosi va "O'zgarishlarni boshqarish"

Diplomatiya o'z mohiyatiga ko'ra xalqaro aktorlar o'rtasidagi munosabatlarni yuritishda rivojlanayotgan kuch dinamikasini tan olish va ularga moslashishga qaratilgan "o'zgarishlarni boshqarish"ning murakkab usulidir. Tashqi ishlar vazirliklarida raqamli tashabbuslarning keng tarqalishi diplomatik amaliyotdagi haqiqiy inqilob deb hisoblanadi. Raqamli diplomatiya keng ma'noda ijtimoiy media vositalaridan diplomatik maqsadlarda foydalanish deb ta'riflanadi va u diplomatlarning ma'lumotlarni boshqarish, strategik rejalashtirish hamda inqirozlarni nazorat qilish usullarini tubdan o'zgartirmoqda Nazariy darajada ushbu jarayon nafaqat siyosiy innovatsiyalarni, balki diplomatik institutlarning ijtimoiy media asriga qanchalik moslasha olishini yoritadi. Liberal institutsionalizm nazariyasiga ko'ra, raqamli diplomatik tarmoqlar o'ziga xos "raqamli institutlar" vazifasini o'tab, davlatlararo muloqotni jismoniy cheklovlarsiz, shaffof va arzonroq yuritishga imkon beradi.

Diplomatiya 1.0 dan 2.0 ga o'tish: Raqamli texnologiyalarning diplomatik amaliyotdagi evolyutsiyasi ikki bosqichda kechdi. "Diplomatiya 1.0" bosqichi axborotni elektron pochta va veb-saytlar orqali passiv taqdim etish va iste'mol qilish bilan xarakterlanib, muloqot asosan iyerarxik va bir tomonlama yo'nalishga ega bo'lgan. Aksincha, "Diplomatiya 2.0" (yoki Twiplomacy) interaktivlikni, Facebook va Twitter (X) kabi platformalar orqali foydalanuvchilar tomonidan yaratilgan kontentni almashishni va muloqotning gorizontallik ko'rinishga o'tishini anglatadi. Bu o'tish jarayoni diplomatiyani faqat rasmiy kanallar bilan cheklanib qolmay, xalqaro auditoriya bilan bevosita dialog o'rnatish imkonini beruvchi ishtirokchi jarayonga aylantirdi.

An'anaviylik va yangilik mutanosibligi: Raqamli diplomatiya an'anaviy diplomatiyani butunlay inkor etmaydi, balki u bilan integratsiyalashgan modelni hosil qilib, uni





MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

to'ldiruvchi omil bo'lib xizmat qiladi. Virtual elchixonalar, masalan, AQShning Tehrondagi virtual elchixonasi, jismoniy vakolatxonalar mavjud bo'lmagan yoki siyosiy aloqalar cheklangan sharoitda ham diplomatik ishtirokni ta'minlashning muhim vositasidir. Shunga qaramay, niyatlarni tushunish va ishonch o'rnatishda shaxsan yuzma-yuz muloqot qilish hamon eng samarali vosita bo'lib qolmoqda. Shu sababli, zamonaviy tadqiqotlar an'anaviy va yangi diplomatiya tushunchalarini bir-biriga qarama-qarshi qo'yish o'rniga, ularni birlashtiruvchi "integratsiyalashgan diplomatiya" yondashuvini ilgari surmoqda

2. Siyosiy innovatsiyalar va funksional o'zgarishlar

Raqamli tashabbuslarning tashqi ishlar vazirliklarida keng yoyilishi diplomatik amaliyotda haqiqiy inqilob sifatida baholanmoqda, chunki u diplomatlarning kundalik vazifalarini bajarish usullarini tubdan o'zgartirdi. Ushbu transformatsiya jarayonida raqamli vositalar diplomatik faoliyatning asosiy funksiyalarini — axborot boshqarishdan tortib, jamoat bilan muloqot va virtual ishtirokgacha bo'lgan sohalarni yangi bosqichga olib chiqdi.

Zamonaviy diplomatiyada ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish jarayoni raqamli texnologiyalar yordamida yangicha ko'rinish oldi. An'anaviy diplomatiya ko'proq shaxsiy uchrashuvlar orqali "niyatlarni tushunishga" tayangan bo'lsa, raqamli diplomatiya katta hajmdagi ma'lumotlarni (big data) sintez qilish orqali xalqaro tizimdagi o'zgaruvchan tendentsiyalarni aniqlash imkonini beradi. Diplomatlar endilikda ijtimoiy tarmoqlardagi diskursni doimiy ravishda "tinglash" orqali xorijiy jamoatchilik fikrini real vaqt rejimida tahlil qilishlari va kelajakdagi siyosiy o'zgarishlarni bashorat qilishlari mumkin. Sun'iy intellekt (AI) texnologiyalari esa ushbu jarayonni yanada avtomatlashtirib, inqirozlarni boshqarish va strategik rejalashtirishda qaror qabul qilish samaradorligini oshiradi. Ijtimoiy tarmoqlar (Twitter, Facebook, Weibo) an'anaviy bir tomonlama muloqot o'rniga ikki tomonlama yoki "dialogik" aloqani shakllantirish imkoniyatini berdi. Bu diplomatlarga an'anaviy media filtrlarini chetlab o'tib, to'g'ridan-to'g'ri xalqaro auditoriya bilan bog'lanish, davlatning ijobiy imidjini (nation branding) yaratish va "yumshoq kuch" (soft power) salohiyatini oshirish imkonini beradi. Masalan, "Twiplomacy" orqali dunyo yetakchilari o'zaro fikr almashishadi va global auditoriyani o'z tashqi siyosiy maqsadlariga ishontirishga intilishadi. Shu bilan birga, ijtimoiy platformalar, xususan TikTok kabi ilovalar, yosh auditoriya bilan ishlash va ularning siyosiy qarashlariga ta'sir o'tkazishda muhim vositaga aylandi.

Jismoniy elchixonalar mavjud bo'lmagan yoki xavfsizlik va moliyaviy cheklovlar tufayli diplomatik vakolatxonalar ochish imkonsiz bo'lgan hududlarda "Virtual elchixonalar" yaratilishi raqamli diplomatiyaning o'ziga xos innovatsiyasidir. Estoniya 2007-yilda "Second Life" virtual olamida o'zining birinchi to'liq funksional virtual elchixonasini ochishi bu sohada kashshof bo'ldi). Shuningdek, AQShning Tehrondagi virtual elchixonasi (2012) jismoniy aloqalar cheklangan sharoitda ham xorijiy fuqarolar bilan viza, ta'lim va inson huquqlari bo'yicha muloqotni saqlab qolish imkonini berdi.





Virtual ishtirok diplomatiyaning moslashuvchanligini ta'minlab, krizislar (masalan, COVID-19 pandemiyasi) davrida ham diplomatik faoliyatning uzluksizligini kafolatlaydi

### 3. Sun'iy intellekt (AI) va yangi texnologiyalar istiqboli

Zamonaviy diplomatiyada sun'iy intellekt (AI) diplomatlarning o'z vazifalarini bajarishida ajralmas aktivga aylanib bormoqda. Ushbu texnologiya diplomatik amaliyot natijalarini optimallashtirish, xususan, inqirozlarni boshqarish, nizolarni hal qilish hamda xalqaro xavfsizlik va hamkorlikni rag'batlantirishda ulkan salohiyatga ega.

AI diplomatik sub'ektlarga inqirozlarni samaraliroq boshqarish uchun ilg'or vositalarni taqdim etadi. Tizimlar katta hajmdagi real vaqt rejimida olinayotgan ma'lumotlarni (big data) tahlil qilish orqali voqealarning tabiati va ko'lamini tezkor tushunishga yordam beradi. Shuningdek, AI yordamida diplomatik inqirozlarni simulyatsiya qilish orqali davlatlarning kutilmagan vaziyatlarga tayyorgarlik darajasini oshirish mumkin. Masalan, sun'iy intellekt ijtimoiy media va sun'iy yo'ldosh tasvirlari kabi an'anaviy bo'lmagan ma'lumotlarni tahlil qilish jarayoniga integratsiya qilish imkonini beradi, bu esa inqiroz paytida diplomatik qarorlar qabul qilish uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Muzokaralar jarayonida AI va ayniqsa Generativ sun'iy intellekt (GenAI) qarshi tomonning pozitsiyalarini bashorat qilish va diplomatik muloqot loyihalarini tayyorlash orqali jarayonni sezilarli darajada osonlashtiradi. GenAI vositalari murakkab muzokara stsensariylarini simulyatsiya qilishi va inson diplomatlari e'tiboridan chetda qolishi mumkin bo'lgan ijodiy yechimlarni taklif etishi mumkin. Bu diplomatlarga ma'lumotlar bilan boyitilgan pozitsiyadan turib muzokara olib borish va turli natijalarning ehtimoliy oqibatlarini oldindan tahlil qilish imkonini beradi.

Generativ AI turli madaniyatlar va demografik qatlamlarga mos keladigan shaxsiylashtirilgan kontent yaratish orqali jamoat diplomatiyasida inqilob yasashi kutilmoqda. U nafaqat til to'siqlarini bartaraf etuvchi lingvistik tarjimalarni amalga oshiradi, balki xabarlarini mahalliy madaniy nuanslarga moslashtirgan holda shakllantiradi (culturally resonant content). Bu diplomatik tashabbuslarning xalqaro auditoriya bilan yanada yaqinroq va ishonchli muloqot o'rnatishiga, xorijiy jamoatchilik fikrini real vaqt rejimida tahlil qilish orqali muloqotni "shaxsiylashtirishga" yordam beradi.

### 4. Raqamli diplomatiyaning risklari va muammolari

Raqamli diplomatiya xalqaro munosabatlarda misli ko'rilmagan imkoniyatlarni ochib bergan bo'lsa-da, u diplomatik faoliyatning an'anaviy normalari va xavfsizlik tizimlari uchun jiddiy risklarni ham keltirib chiqardi. Tadqiqotchilar va amaliyotchilar ushbu sohada bir qancha fundamental muammolarni qayd etishadi.

Raqamli makon o'ta zaif bo'lib, unda ma'lumotlarning istalmagan tarzda oshkor bo'lishi milliy xavfsizlikka jiddiy tahdid solishi mumkin. WikiLeaks va Snouden voqealari ma'lumotlarning ommaviy sizib chiqishi diplomatik korpus uchun qanchalik halokatli bo'lishini ko'rsatdi. Kiberhujumlar, raqamli josuslik va diplomatik akkountlarni buzib kirish nafaqat maxfiy ma'lumotlarni xavf ostiga qo'yadi, balki davlatlararo ishonchni





## MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

yemirib, mojarolarning kuchayishiga (eskalatsiyasiga) olib kelishi mumkin,. Bu jarayonda an'anaviy diplomatiyaning asosi bo'lgan maxfiylik madaniyati va raqamli dunyoning ochiqlik talabi o'rtasida kuchli ziddiyat yuzaga keladi.

Ijtimoiy tarmoqlar va yangi texnologiyalar davlat va nodavlat aktorlar uchun jamoatchilik fikrini destabilizatsiya qiluvchi tarzda manipulyatsiya qilish vositasiga aylandi. Yolg'on xabarlar (fake news), "bot" tarmoqlari va sun'iy intellekt yordamida yaratilgan "deepfake" videolar gibrud urushning muhim elementiga aylanib, jamiyatlarni qutblantirmoqda va davlat institutlariga bo'lgan ishonchni pasaytirmoqda,. Masalan, AI yordamida yaratilgan soxta tasvirlar yoki videolavhalar inqiroz davrida jamoatchilikni chalg'itib, diplomatik javob qaytarishni qiyinlashtiradi,.

Raqamli diplomatiyaning kengayishi xalqaro munosabatlarda yangi turdagi tengsizlikni yuzaga keltirmoqda. Ko'pgina rivojlanayotgan davlatlar, xususan, Afrika mamlakatlari internetga kirish imkoniyati cheklanganligi, infratuzilmaning zaifligi va kiberxavfsizlik choralarning yetishmasligi sababli raqamli maydonda ortda qolmoqda,. Bu esa xalqaro maydonda geografik yoki harbiy kuchga emas, balki texnologik salohiyatga asoslangan yangi "raqamli iyerarxiya"ni keltirib chiqaradi,.

Raqamli vositalar muloqotni tezlashtirsa-da, ular an'anaviy diplomatiyadagi yuzma-yuz uchrashuvlarga xos bo'lgan emotsional chuqurlik va madaniy nozikliklarni (nuances) bera olmaydi,. Twitter (X) kabi platformalarda 280 belgidan iborat qisqa xabarlar orqali murakkab tashqi siyosiy masalalarni tushuntirishga urinish diplomatik pozitsiyalarning o'ta soddalashib ketishiga va tushunmovchiliklarga sabab bo'lishi mumkin,. Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlardagi tezkor javob berish bosimi diplomatlarni tashqi ishlar vazirliklaridagi an'anaviy iyerarxik tasdiqlash jarayonlarini chetlab o'tishga majbur qiladi, bu esa kutilmagan salbiy siyosiy oqibatlariga (blowback) va diplomatik inqirozlarga olib kelishi mumkin,.

Generativ AI (GenAI) texnologiyalarining diplomatiyada qo'llanilishi "hallutsinatsiyalar" (noto'g'ri yoki o'ylab topilgan ma'lumotlarni haqiqat deb taqdim etish) xavfini tug'diradi. Agar diplomatik qarorlar qabul qilishda yoki muzokaralarda AIning noto'g'ri tahlillariga tayanilsa, bu xalqaro munosabatlarda tuzatib bo'lmas xatolarga va maxfiy ma'lumotlarning sizib chiqishiga sabab bo'lishi mumkin,.

### Xulosa

Raqamli diplomatiya shunchaki an'anaviy tashqi siyosat yuritish usullariga qo'shilgan yangi texnik vositalar to'plami emas, balki xalqaro tizimdagi "o'zgarishlarni boshqarish"ning murakkab va dinamik shaklidir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, diplomatiyaning 1.0 bosqichidan 2.0 bosqichiga o'tishi muloqotni iyerarxik va bir tomonlama ko'rinishdan interaktiv, ko'p tomonlama va jamoatchilik ishtirokidagi jarayonga aylantirdi.

Raqamli vositalar diplomatik faoliyatning funksional imkoniyatlarini kengaytirdi. Katta hajmdagi ma'lumotlarni (big data) tahlil qilish, jamoatchilik fikrini real vaqt rejimida "tinglash" va virtual elchixonalar orqali jismoniy chegaralarni bosib o'tish davlatlarga





## MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

o'zining "yumshoq kuch" (soft power) salohiyatini oshirish imkonini berdi. Ayniqsa, Sun'iy intellekt (AI) va Generativ AI texnologiyalarining kirib kelishi inqirozlarni boshqarish, muzokaralarni simulyatsiya qilish va xalqaro auditoriya bilan madaniy jihatdan moslashgan muloqot o'rnatishda yangi ufqlar ochmoqda.

Biroq, raqamli transformatsiya o'ziga xos jiddiy risklarni ham keltirib chiqardi. Kiberxavfsizlik tahdidlari, dezinformatsiya kampaniyalari, "haqiqatning yemirilishi" (truth decay) va global miqyosdagi raqamli tafovut (digital divide) kabi muammolar raqamli diplomatiyaning samaradorligini cheklashi va xalqaro barqarorlikka raxna solishi mumkin. Shu sababli, zamonaviy diplomatiya an'anaviy maxfiylik va yuzma-yuz muloqot hamda raqamli ochiqlik va algoritmik boshqaruv o'rtasidagi muvozanatni saqlashga intiluvchi "integratsiyalashgan model" sifatida rivojlanishi shart.

Xalqaro hamjamiyat uchun asosiy chaqiriq — texnologik innovatsiyalarni axloqiy me'yorlar va kiberxavfsizlik choralari bilan muvofiqlashtirishdir. Kelajakda raqamli diplomatiyaning barqarorligi nafaqat texnologik ustunlikka, balki davlatlararo ishonchni qayta tiklash, dezinformatsiyaga qarshi birgalikda kurashish va raqamli makonda inson huquqlarini himoya qilish qobiliyatiga bog'liq bo'lib qoladi. Raqamli diplomatiya shunchaki vaqtinchalik tendensiya emas, balki davlat boshqaruvi va xalqaro aloqalarning yangi, doimiy voqeligidir.

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Amadi, Stephen Egwuatu. "Virtual Embassies and Cyber Diplomats: Rethinking Diplomatic Presence." *Academic Journal of Educational Research and Management* 10, no. 1 (2026): 79-88.
2. Bano, Muneera, Zahid Chaudhri, and Didar Zowghi. "The Role of Generative AI in Global Diplomatic Practices: A Strategic Framework." arXiv preprint, 2023.
3. Bjola, Corneliu, and Ilan Manor, eds. *The Oxford Handbook of Digital Diplomacy*. Oxford: Oxford University Press, 2024.
4. Bjola, Corneliu, and Marcus Holmes, eds. *Digital Diplomacy: Theory and Practice*. New York: Routledge, 2015.
5. Constantinou, Costas M., Pauline Kerr, and Paul Sharp, eds. *The SAGE Handbook of Diplomacy*. London: SAGE Publications, 2016.
6. Fjällhed, Alicia, Matthias Lüfkens, and Andreas Sandre. "New Trends in Digital Diplomacy: The Rise of TikTok and the Geopolitics of Algorithmic Governance." In *The Oxford Handbook of Digital Diplomacy*, edited by Corneliu Bjola and Ilan Manor, 288-296. Oxford: Oxford University Press, 2024.
7. Gilboa, Eytan. "Digital Diplomacy." In *The SAGE Handbook of Diplomacy*, edited by Costas M. Constantinou, Pauline Kerr, and Paul Sharp, 540-551. London: SAGE Publications, 2016.



MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

8. Latif, Muhammad Aarsal, Samina Rooh, Muhammad Farooq Malik, and Abdul Samad. "Digital Diplomacy and Disinformation: Reshaping Global Public Opinion." *Dialogue Social Science Review* 3, no. 5 (2025).

9. Sotiriu, Sabrina. "Digital Diplomacy: Between Promises and Reality." In *Digital Diplomacy: Theory and Practice*, edited by Corneliu Bjola and Marcus Holmes, 33-51. New York: Routledge, 2015.

10. Wikipedia contributors. "Digital diplomacy." *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Oxirgi tahrir 13-aprel, 2026. [https://en.wikipedia.org/wiki/Digital\\_diplomacy](https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_diplomacy).

11. Wikipedia contributors. "Twitter diplomacy." *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Oxirgi tahrir 11-aprel, 2026. [https://en.wikipedia.org/wiki/Twitter\\_diplomacy](https://en.wikipedia.org/wiki/Twitter_diplomacy).

